UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

19 päivänä syyskuuta 2018 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi (EU) 2016/343 – Syyttömyysolettama – Julkiset viittaukset syyllisyyteen – Oikeussuojakeinot – Tutkintavankeuteen määräämisen laillisuuden valvontaa koskeva menettely

Asiassa C-310/18 PPU,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Spetsializiran nakazatelen sad (erikoisrikostuomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 11.5.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen samana päivänä, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

Emil Milev,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja E. Regan,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.7.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Emil Milev, itse,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehenään M. K. Bulterman,

– Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters ja Y. Marinova,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.8.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1) 3 artiklan, 4 artiklan 1 kohdan ja 10 artiklan, luettuina yhdessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 ja 48 perustelukappaleen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 ja 48 artiklan kanssa, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty Emil Mileviä vastaan vireille pannussa rikosprosessissa, ja siinä on kyse Milevin tutkintavankeuden jatkamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2016/343 johdanto-osan 10 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Koska tällä direktiivillä vahvistetaan epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisten oikeuksien suojaa koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä, sen tavoitteena on lujittaa jäsenvaltioiden luottamusta toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin ja siten helpottaa rikosasioissa annettujen päätösten vastavuoroista tunnustamista. Tällaiset yhteiset vähimmäissäännöt voivat myös poistaa esteitä kansalaisten vapaan liikkuvuuden tieltä jäsenvaltioiden alueella.”

4 Kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Syyttömyysolettamaa loukattaisiin, jos viranomaisen julkisissa lausumissa tai muissa kuin syyllisyyttä koskevissa oikeusviranomaisen päätöksissä viitattaisiin epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä, vaikka kyseisen henkilön syyllisyyttä ei ole laillisesti näytetty toteen. Tällaisissa lausumissa ja oikeusviranomaisten päätöksissä ei saisi antaa ymmärtää, että henkilö on syyllinen. Tämän ei pitäisi vaikuttaa syyttäjän toimiin, joiden tavoitteena on näyttää toteen epäillyn tai syytetyn syyllisyys, kuten syytteeseenpanoon, eikä oikeusviranomaisten päätöksiin, joiden seurauksena ehdollinen rangaistus pannaan täytäntöön, edellyttäen, että oikeutta puolustukseen kunnioitetaan. Tämän ei pitäisi myöskään vaikuttaa menettelyyn liittyviin ennakollisiin päätöksiin, joita oikeusviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset tekevät ja jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön, kuten tutkintavankeutta koskeviin päätöksiin, edellyttäen, että kyseisissä päätöksissä ei viitata epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä. Toimivaltainen viranomainen voi ennen menettelyyn liittyvän ennakollisen päätöksen tekemistä joutua tarkistamaan, että epäiltyä tai syytettyä vastaan on olemassa riittävästi syyllisyyttä tukevaa näyttöä, jonka perusteella kyseinen päätös on perusteltu, ja päätöksessä voidaan viitata tähän näyttöön.”

5 Mainitun direktiivin johdanto-osan 48 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Koska tässä direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jäsenvaltioiden olisi voitava laajentaa tässä direktiivissä säädettyjä oikeuksia suojan tason parantamiseksi. Jäsenvaltioiden myöntämän suojan taso ei saisi milloinkaan alittaa perusoikeuskirjassa tai [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa] määrättyjä vaatimuksia, sellaisena kuin unionin tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin niitä tulkitsevat.”

6 Saman direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädetään yhteisistä vähimmäissäännöistä, jotka koskevat

a) tiettyjä syyttömyysolettamaan liittyviä näkökohtia rikosoikeudellisissa menettelyissä;

b) oikeutta olla läsnä oikeudenkäynnissä rikosoikeudellisissa menettelyissä.”

7 Direktiivin 2016/343 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä. Sitä sovelletaan rikosoikeudellisen menettelyn kaikissa vaiheissa siitä hetkestä, kun henkilöä epäillään tai syytetään rikoksesta tai väitetystä rikoksesta, kunnes on lopullisesti ratkaistu kysymys siitä, onko epäilty tai syytetty tehnyt rikoksen, ja tästä päätöksestä on tullut lopullinen.”

8 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Syyttömyysolettama”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäiltyä tai syytettyä kohdellaan syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.”

9 Mainitun direktiivin 4 artiklan, jonka otsikko on ”Julkiset viittaukset syyllisyyteen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että viranomaisen julkisissa lausumissa ja muissa kuin syyllisyyttä koskevissa oikeusviranomaisten päätöksissä ei viitata epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä, niin kauan kuin hänen syyllisyyttään ei ole laillisesti näytetty toteen. Tämä ei vaikuta syyttäjän toimiin, joiden tavoitteena on näyttää toteen epäillyn tai syytetyn syyllisyys, eikä menettelyyn liittyviin ennakollisiin päätöksiin, joita oikeusviranomaiset tai muut toimivaltaiset viranomaiset tekevät ja jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön.”

10 Saman direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikko ”Oikeussuojakeinot”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot, jos hänen tämän direktiivin mukaisia oikeuksiaan loukataan.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että arvioitaessa epäillyn tai syytetyn lausuntoja tai todisteita, joiden hankkimisessa on loukattu hänen oikeuttaan vaieta tai hänen oikeuttaan olla todistamatta itseään vastaan, oikeutta puolustukseen ja menettelyn oikeudenmukaisuutta kunnioitetaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta todisteiden hyväksyttävyyttä koskevia kansallisia sääntöjä ja järjestelmiä.”

Bulgarian oikeus

11 Rikosprosessilain (Nakazatelno protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 63 §:n, jonka otsikko on ”Tutkintavankeus”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tutkintavankeuteen määrätään, kun on todennäköisiä syitä olettaa, että rikoksesta epäilty on tehnyt rikoksen – –”

12 NPK:n 64 §:n, joka koskee tutkintavankeudesta muodostuvaa pakkokeinoa oikeudenkäyntivaihetta edeltävän vaiheen aikana, 4 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin määrää pakkokeinona tutkintavankeuteen, kun 63 §:n 1 momentissa tarkoitetut edellytykset täyttyvät – –”

13 NPK:n 65 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään, että rikoksesta epäilty, joka on määrätty pakkokeinona tutkintavankeuteen, voi milloin tahansa oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana pyytää tutkintavankeudesta muodostuvan pakkokeinon uudelleen tarkastelemista. Tuomioistuin valvoo silloin, ovatko kaikki kyseisen toimenpiteen toteuttamisen oikeuttaneet perusteet, joita ovat muun muassa todennäköiset syyt olettaa, että rikoksesta epäilty on tehnyt kyseessä olevan rikoksen, edelleen olemassa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14 Sofiassa (Bulgaria) sijaitsevassa liikkeessä vuonna 2008 tapahtuneen aseellisen ryöstön vuoksi aloitetun esitutkinnan yhteydessä Milevin epäiltiin olevan yksi kyseisen ryöstön tekijöistä. Häntä vastaan ei nostettu kuitenkaan syytettä.

15 Kyseinen esitutkinta keskeytettiin 31.7.2009, koska yhtäkään rikoksesta epäiltyä ei ollut voitu tunnistaa.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Milevin osalta on vireillä kaksi muuta rikosprosessia.

17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että näistä ensimmäisessä, joka koskee pankkiryöstöä, bulgarialainen tuomioistuin on kieltäytynyt määräämästä Mileviä tutkintavankeuteen sillä perusteella, etteivät Mileviä vastaan todistaneen päätodistajan BP:n todistajanlausunnot olleet uskottavia. Mainitussa asiassa ei ole annettu vielä mitään tuomioistuinratkaisua asiakysymyksestä.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että toisessa asiassa, joka koskee järjestäytyneen rikollisryhmän johtamista ryöstöjen suorittamista varten ja jonka yhteydessä BP on myös Mileviä vastaan todistava päätodistaja, Milev on ollut vangittuna 24.11.2013–9.1.2018, jolloin hänet vapautettiin kaikista häntä vastaan nostetuista syytteistä sillä perusteella, ettei bulgarialainen tuomioistuin pitänyt BP:n todistajanlausuntoja uskottavina. Mileviä ei kuitenkaan päästetty vapaaksi.

19 Vuonna 2008 tehtyä ryöstöä koskeva menettely aloitettiin uudelleen 11.1.2018. BP:tä kuultiin uudelleen todistajana.

20 Milev otettiin kiinni samana päivänä hänen saattamisekseen sen tuomioistuimen eteen, jonka oli päätettävä hänen määräämisestään tutkintavankeuteen.

21 Syyttäjän vaatimus Milevin määräämiseksi tutkintavankeuteen hyväksyttiin ensimmäisessä oikeusasteessa siitä syystä, että BP:n todistajanlausunnot olivat ”ensivaikutelman” perusteella uskottavia. Tutkintavankeuteen määrääminen vahvistettiin toisessa oikeusasteessa BP:n antamien yksityiskohtaisten lausuntojen nojalla ja sillä perusteella, että BP oli mahdollista saattaa rikosoikeudelliseen vastuuseen väärästä todistajanlausunnosta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kumpikin asiaa käsitelleistä tuomioistuimista on tutkinut BP:n todistajanlausunnot erikseen vertailematta niitä Milevin syyttömyyttä tukevaan muuhun näyttöön. Asianomaiset tuomioistuimet eivät ole myöskään ottaneet kantaa Milevin asianajajan tältä osin esittämiin oikeudellisiin perusteisiin.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että vankeuden jatkamista koskevan valvonnan yhteydessä ensimmäisen asteen tuomioistuin, joka katsoi, ettei näytön yksityiskohtainen arviointi ollut tarpeen, tutki yksinomaan BP:n lausunnot. Ensimmäisen asteen tuomioistuin katsoi myös, että Milevin tutkintavankeuteen määräämistä voitiin jatkaa sellaisen hänen syyllisyyttään tukeva näytön perusteella, jolla katsottiin olevan vähemmän todistusarvoa. Toisen asteen tuomioistuin vahvisti kyseisen arvioinnin tutkittuaan todistajien lausunnot hyvin yleisesti ja todettuaan, että näyttö, ”tosin ylimalkainen, – – tukee syyllisyyttä – – eikä sitä kumota muulla näytöllä”.

23 Tutkintavankeuteen kohdistuneessa toisessa valvonnassa toisen asteen tuomioistuin katsoi, että NPK:n, sellaisena kuin se on muutettuna, nojalla asiakirja-aineistossa olevia todistajanlausuntoja ja näyttöä ei ollut tutkittava yksityiskohtaisesti vaan hyvin yleisesti, ja tässä yhteydessä oli riittävää todeta, että oli olemassa yleinen todennäköisyys ja epäily siitä, että Milev on osallistunut kyseessä olevan rikoksen tekemiseen.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että toisen asteen tuomioistuin ei ole tutkinut kontradiktorisesti niitä oikeudellisia perusteita, jotka rikoksesta epäillyn asianajaja on esittänyt ja jotka koskevat BP:n lausuntojen puolueellisuutta ja epäuskottavuutta, eikä se ole ottanut näihin perusteisiin myöskään kantaa.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Milev on saattanut sen käsiteltäväksi vaatimuksen, joka koskee hänen tutkintavankeutensa laillisuuden uudelleentarkastelemista.

26 Se toteaa, että Milevin mielestä kansallisessa säännöstössä säädettyä edellytystä, jonka on täytyttävä, jotta tutkintavankeuteen voidaan määrätä ja sitä voidaan jatkaa, ja joka liittyy siihen, että on oltava ”todennäköisiä syitä” olettaa, että rikoksesta epäilty on tehnyt rikoksen, on tulkittava siten kuin se on määritelty Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 30.8.1990 antamassa tuomiossa Fox, Campbell ja Hartley v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486). Milev väittää, että kyseisen edellytyksen mukaan on oltava objektiivisia tietoja, joilla objektiivinen tarkkailija voidaan saada vakuuttuneeksi siitä, että asianomainen henkilö on todennäköisesti tehnyt kyseessä olevan rikoksen. Milev on myös esittänyt konkreettisia argumentteja todistajana olevan BP:n epäuskottavuudesta, ja hänen asianajajansa on esittänyt useita vaatimuksia sellaisten todisteiden hankkimisesta, joilla voidaan todentaa BP:n todistajanlausuntojen uskottavuus.

27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että asiaa koskeva kansallinen oikeus ja kansallinen oikeuskäytäntö ovat kehittyneet.

28 On siis muodostunut sellainen ”todennäköisten syiden” tutkintaa koskeva uusi kansallinen oikeuskäytäntö, jonka mukaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen on sekä oikeudenkäyntivaihetta edeltävän vaiheen että oikeudenkäyntivaiheen aikana ratkaistava asia sen jälkeen, kun se on ottanut huomioon näytön ”ensi näkemältä” ja muutoin kuin yksityiskohtaisesti.

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on sitä mieltä, että tutkintavankeuden jatkamista koskevat päätökset ovat direktiivin 2016/343 4 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettuja ”menettelyyn liittyviä ennakollisia päätöksiä”, joihin liittyy myös tiettyjä kyseisen säännöksen ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettujen ”syyllisyyttä koskevien” päätösten ominaispiirteitä.

30 Se pohtii siis myös sitä, miten laajalti sen on valvottava pääasiallista syyllisyyttä tukevaa näyttöä ja missä määrin sen on annettava selkeä ja konkreettinen vastaus rikoksesta epäillyn argumentteihin direktiivin 2016/343 10 artiklassa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen puolustautumisoikeuksiin liittyvien seikkojen kannalta. Se haluaa lopuksi tietää, merkitseekö se, että kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan, että menettelyyn liittyvässä ennakollisessa päätöksessä ”voidaan viitata” syyllisyyttä tukevaan näyttöön, että kyseisestä näytöstä voidaan käydä kontradiktorista keskustelua tuomioistuimessa vai että viimeksi mainittu voi vain mainita sen.

31 Tämän perusteella Spetsializiran nakazatelen sad (erikoisrikostuomioistuin, Bulgaria) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko sellainen kansallinen oikeuskäytäntö, jossa ’tutkintavankeudesta’ muodostuvan pakkokeinon jatkamisen (kun rikoksesta epäillyn pidätyksestä on kulunut neljä kuukautta) edellytykseksi asetetaan ’todennäköiset syyt’, joilla tarkoitetaan ainoastaan ’ensivaikutelmaan’ perustuvaa toteamusta siitä, että epäilty on saattanut tehdä kyseessä olevan rikoksen, yhdenmukainen

direktiivin 2016/343 3 artiklan, 4 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen, 10 artiklan, johdanto-osan 16 perustelukappaleen neljännen ja viidennen virkkeen, johdanto-osan 48 perustelukappaleen sekä – – perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan kanssa?

Jos vastaus on kieltävä, kysytään, onko kansallinen oikeuskäytäntö, jossa 'todennäköisillä syillä' tarkoitetaan suurta todennäköisyyttä siitä, että rikoksesta epäilty on tehnyt rikoksen, yhdenmukainen edellä mainittujen oikeussääntöjen kanssa.

2) Onko sellainen kansallinen oikeuskäytäntö, jossa tuomioistuinta, joka ottaa kantaa jo aiemmin määrätyn 'tutkintavankeudesta' muodostuvan pakkokeinon muuttamista koskevaan vaatimukseen, vaaditaan perustelemaan päätöksensä vertailematta toisiinsa syyllisyyden puolesta ja sitä vastaan puhuvaa näyttöä, vaikka rikoksesta epäillyn asianajaja on esittänyt tällaisia argumentteja, kun tämän rajoituksen ainoana perusteena on, että tuomioistuimen on säilytettävä puolueettomuutensa siltä varalta, että asia annetaan sille asiakysymyksen tutkimista varten, yhdenmukainen direktiivin 2016/343 4 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen, 10 artiklan, johdanto-osan 16 perustelukappaleen neljännen ja viidennen virkkeen, johdanto-osan 48 perustelukappaleen sekä – – perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa?

Jos näin ei ole, onko sellainen kansallinen oikeuskäytäntö yhdenmukainen edellä mainittujen oikeussääntöjen kanssa, jonka mukaan tuomioistuimen on tutkittava näyttö yksityiskohtaisesti ja tarkasti sekä annettava selkeä vastaus rikoksesta epäiltyä edustavan asianajajan esittämiin argumentteihin, vaikka tällöin on vaarana, ettei sama tuomioistuin voisi käsitellä asiaa eikä antaa lopullista päätöstä syyllisyydestä, jos asia annetaan sille asiakysymyksen tutkimista varten, mikä tarkoittaisi, että jokin toinen tuomioistuin tutkii asiakysymyksen?"

Kiireellinen ennakkoratkaisumenettely

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt tämän ennakkoratkaisupyynnön käsittelemistä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa määrätyssä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

33 Kyseinen tuomioistuin vetoaa pyyntönsä tueksi siihen, että Milev on tällä hetkellä tutkintavankeudessa ja se ratkaisee kysymyksen kyseisen tutkintavankeuden jatkamisen laillisuudesta unionin tuomioistuimen antaman vastauksen perusteella.

34 Tässä yhteydessä on ensinnäkin korostettava, että nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee direktiivin 2016/343 tulkintaa, ja kyseinen direktiivi kuuluu EUT-sopimuksen kolmannen osan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta koskevan V osaston määräysten alaan. Se voidaan siis käsitellä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

35 Kiireellisyyttä koskevasta edellytyksestä on todettava toiseksi, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on otettava huomioon se, että pääasiassa kyseessä olevaan henkilöön kohdistuu parhaillaan vapaudenmenetys ja että hänen vankeutensa jatkaminen riippuu pääasian ratkaisusta (tuomio 28.7.2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Nyt käsiteltävässä asiassa tämän tuomion 19–25 kohdassa mainituista ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että Mileviin kohdistuu parhaillaan vapaudenmenetys ja että hänen vankeutensa jatkaminen riippuu unionin tuomioistuimen ratkaisusta, koska unionin tuomioistuimen vastaus esitettyihin kysymyksiin voisi johtaa hänen välittömään vapauttamiseensa (ks. vastaavasti tuomio 22.12.2017, Ardic, C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, 59).

37 Näissä olosuhteissa unionin tuomioistuimen ensimmäinen jaosto on esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan päättänyt 5.6.2018 hyväksyä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyynnön nyt käsiteltävän ennakkoratkaisupyynnön käsittelemisestä kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

38 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, lähinnä, onko direktiivin 2016/343 3 artiklaa, 4 artiklan 1 kohtaa ja 10 artiklaa, kun niitä luetaan yhdessä kyseisen direktiivin johdanto-osan 16 ja 48 perustelukappaleen sekä perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklan kanssa, tulkittava siten, että kun kansallinen tuomioistuin tarkastaa, onko olemassa kansallisessa säännöstössä tarkoitettuja, kyseisen henkilön tutkintavankeuden jatkamisen edellyttämiä ”todennäköisiä syitä” olettaa, että henkilö on tehnyt rikoksen, kyseinen tuomioistuin voi vain todeta, että tämä henkilö on ensi näkemältä voinut tehdä kyseisen rikoksen, vai onko mainitun tuomioistuimen selvitettävä, onko olemassa suuri todennäköisyys siitä, että mainittu henkilö on tehnyt mainitun rikoksen. Kansallinen tuomioistuin pohtii myös, onko kyseisiä säännöksiä tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin, joka ottaa kantaa tutkintavankeudesta muodostuvan toimenpiteen muuttamista koskevaan vaatimukseen, voi perustella päätöstään vertailematta toisiinsa syyllisyyden puolesta ja sitä vastaan puhuvaa näyttöä, vai onko kyseisen tuomioistuimen tutkittava yksityiskohtaisemmin tämä näyttö ja annettava selkeä vastaus vangittuna olevan henkilön esittämiin argumentteihin.

39 Aluksi on todettava, että direktiivin 2016/343 2 artiklassa säädetään, että direktiiviä sovelletaan luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat epäiltynä tai syytettynä rikosoikeudellisissa menettelyissä, rikosoikeudellisen menettelyn kaikissa vaiheissa siitä hetkestä, kun henkilöä epäillään tai syytetään rikoksesta tai väitetystä rikoksesta, kunnes on lopullisesti ratkaistu kysymys siitä, onko epäilty tai syytetty tehnyt rikoksen, ja tästä päätöksestä on tullut lopullinen.

40 Koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on otettava kantaa sellaisen tutkintavankeuden jatkamisen laillisuuteen, josta on määrätty Mileviä vastaan vireillä olevassa rikosasiassa sillä perusteella, että on olemassa todennäköisiä syitä olettaa, että hän on tehnyt rikoksen, on katsottava, että direktiiviä 2016/343 sovelletaan Mileviin ja kyseiseen kansalliseen menettelyyn.

41 Koska ennakkoratkaisupyynnöstä ei kuitenkaan ilmene, että pääasia koskee direktiivin 2016/343 10 artiklan 1 kohdassa säädetyn kaltaisen tehokkaan oikeussuojakeinon olemassaoloa tai jotain kyseisen direktiivin 10 artiklan 2 kohdassa säänneltyä kysymystä, tällä artiklalla ei ole merkitystä sen vastauksen kannalta, joka unionin tuomioistuimen on annettava nyt käsiteltävässä asiassa.

42 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkoittamien direktiivin 2016/343 muiden säännösten osalta on huomautettava, että kyseisen direktiivin 3 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäiltyä tai syytettyä kohdellaan syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.

43 Mainitun direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään tältä osin, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että muun muassa muissa kuin syyllisyyttä koskevissa oikeusviranomaisten päätöksissä ei viitata epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä, niin kauan kuin hänen syyllisyyttään ei ole laillisesti näytetty toteen, tämän kuitenkaan vaikuttamatta menettelyyn liittyviin ennakollisiin päätöksiin, joita oikeusviranomaiset tekevät ja jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön.

44 Kyseistä säännöstä on luettava direktiivin 2016/343 johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, jonka mukaan syyttömyysolettaman kunnioittaminen ei vaikuta tutkintavankeutta koskeviin päätöksiin edellyttäen, että kyseisissä päätöksissä ei viitata epäiltyyn tai syytettyyn syyllisenä. Tuon saman

perustelukappaleen mukaan oikeusviranomaiset voivat ennen menettelyyn liittyvän ennakollisen päätöksen tekemistä joutua tarkistamaan, että epäiltyä tai syytettyä vastaan on olemassa riittävästi syyllisyyttä tukevaa näyttöä, jonka perusteella kyseinen päätös on perusteltu, ja päätöksessä voidaan viitata tähän näyttöön.

45 Lisäksi on huomattava, että direktiivin 2016/343 tavoitteena on – kuten kyseisen direktiivin 1 artiklasta ja sen johdanto-osan yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee – vahvistaa rikosoikeudellisissa menettelyissä sovellettavat yhteiset vähimmäissäännöt, jotka koskevat tiettyjä syyttömyysolettamaan liittyviä näkökohtia ja oikeutta olla läsnä oikeudenkäynnissä.

46 Direktiivin 2016/343 johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen mukaan on lisäksi niin, että kyseisellä direktiivillä vahvistetaan epäiltyjen ja syytettyjen prosessuaalisten oikeuksien suojaa koskevia yhteisiä vähimmäissääntöjä, jotta jäsenvaltioiden luottamus toistensa rikosoikeudellisiin järjestelmiin lujittuu ja siten rikosasioissa annettujen ratkaisujen vastavuoroinen tunnustaminen helpottuu.

47 Kun otetaan huomioon se, että direktiivillä 2016/343 pyritään vähimmäistason yhdenmukaistamiseen, sitä ei siis voida tulkita siten, että se olisi täydellinen ja kattava säädös, jonka tavoitteena on vahvistaa kaikki edellytykset tutkintavankeutta koskevan päätöksen tekemiselle.

48 Edellä esitetystä ilmenee, että direktiivi 2016/343 ja etenkin sen 3 artikla ja 4 artiklan 1 kohta eivät ole rikosoikeudellisissa menettelyissä esteenä sellaisten oikeusviranomaisen tutkintavankeuden jatkamisesta tekemän päätöksen kaltaisten menettelyyn liittyvien ennakollisten päätösten tekemiselle, jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön, kunhan kyseisissä päätöksissä ei viitata vangittuna olevaan henkilöön syyllisenä. Siltä osin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään kysymyksillään edellytykset, joilla päätös tutkintavankeudesta voidaan tehdä, ja pohtii erityisesti sitä, missä määrin sen on oltava vakuuttunut rikoksen tekijän syyllisyydestä, sitä, miten eri todisteita on arvioitava, ja niiden perustelujen laajuutta, jotka sen on esitettävä vastauksena siinä esitettyihin argumentteihin, on lisäksi todettava, ettei tällaisia kysymyksiä säännellä kyseisessä direktiivissä vaan ne kuuluvat yksinomaan kansallisen oikeuden soveltamisalaan.

49 Kysymyksiin on siis vastattava, että direktiivin 2016/343 3 artiklaa ja 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sellaisten oikeusviranomaisen tutkintavankeuden jatkamisesta tekemän päätöksen kaltaisten menettelyyn liittyvien ennakollisten päätösten tekemiselle, jotka perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön, kunhan kyseisissä päätöksissä ei viitata vangittuna olevaan henkilöön syyllisenä. Kyseisessä direktiivissä ei sitä vastoin säännellä edellytyksiä, joilla päätökset tutkintavankeudesta voidaan tehdä.

Oikeudenkäyntikulut

50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 3 artiklaa ja 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, etteivät ne ole esteenä sellaisten oikeusviranomaisen tutkintavankeuden jatkamisesta tekemän päätöksen kaltaisten menettelyyn liittyvien ennakollisten päätösten tekemiselle, jotka

perustuvat epäilyihin tai syyllisyyttä tukevaan näyttöön, kunhan kyseisissä päätöksissä ei viitata vangittuna olevaan henkilöön syyllisenä. Kyseisessä direktiivissä ei sitä vastoin säännellä edellytyksiä, joilla päätökset tutkintavankeudesta voidaan tehdä.

Allekirjoitukset